

De Zeeuwse denktank Tij heeft een plan gemaakt om de Zeeuwse industrie te verduurzamen. Maar hoe laat je die grote bedrijven samenwerken als hun hoofdkantoren in het buitenland zitten?

Circulair interview

Trouw presenteert: de vijftiende Duurzame 100. Vandaag de nummers 41 tot en met 55, waarvan nummer 54 is uitgelicht. Verdere uitleg over deze 15 projecten: zie trouw.nl

De duurzame 100 nummers 41-55

41. **FIXbrigade Amsterdam**
Vrijwilligers maken woningen energiezuiniger
42. **Meergroen**
Bomen planten tegen de klimaatcrisis
43. **Samenwerkende Actiegroepen Tegen Laagvliegen (SATL)**
Strijdt tegen schadelijk effect laagvliegroutes
44. **Fawaka Ondernemersschool**
Biedt positieve en creatieve lessen over het klimaat
45. **Schone Rivieren**
Burgers verzamelen data over afval
46. **Comité Schone Lucht Amsterdam**
Campagne tegen verbranding biomassa
47. **Grootouders voor het Klimaat**
Opa's en oma's voeren actie voor hun kleinkinderen
48. **Hoopheggen**
Met heggen biodiversiteit en landschap herstellen
49. **Zero Waste Nederland**
Het milieu verbeteren door de afvalberg te verkleinen
50. **De Klimaat Dokter Utrecht**
Artsen bevorderen duurzaamheid in hun eigen praktijk
51. **Breda maakt mij blij**
Burgers pakken voedselverspilling aan
52. **Aseed**
Vraagt aandacht voor structurele oorzaken van milieuproblemen
53. **Meet je Stad Amersfoort, Bergen (NH), Utrecht en Tilburg**
Zelf op zoek naar kennis over het klimaat
54. **Denktank Tij**
Zeeuwen zetten hun kennis in voor duurzame industrie
55. **Struikroven**
Struiken en planten redden bij sloop- en renovatieprojecten

'De seinen staan op groen, maar er verandert weinig'

tekst **Hans Nauta**
foto **Judith Jockel**

In de tuin van een voormalige huishoudschool zitten vier mannen die in twee jaar tijd veel hebben bereikt, en daar tegelijkertijd gemengde gevoelens over hebben. Wat hebben ze gedaan? Ze hebben een geheel eigen plan gemaakt om de Zeeuwse industrie te verduurzamen. Ze hebben gesprekken gevoerd met het management van multinationals in de omgeving. Ook gingen de deuren van de ministeries van economische zaken en van infrastructuur en waterstaat voor ze open.

Tij heet de groep die zich heeft verzameld in de tuin van Ad Phernambucq (68), oprichter van het Zeeuws Klimaatfonds - hij heeft de huishoudschool decennia geleden verbouwd tot woning. "Als je kijkt wat we als clubje burgers hebben bereikt in twee jaar tijd, dan is dat ongelofelijk", zegt hij. "Maar is het voldoende? Wat dat betreft schiet het gevoel heen en weer."

Binnen een straal van tien kilometer liggen de kerncentrale van Borsele en olieraffinaderij Zeeland Refinery. Ook chemieconcern Dow Benelux uit Terneuzen en kunstmestfabrikant Yara uit Sluiskil, aan de overzijde van de Westerschelde, krijgen de bijzondere aandacht van Tij. Een groep boordevol kennis over de procesindustrie, ontstaan omdat die industrie in Zeeland zo traag verduurzaamt. Dat komt volgens Tij ook doordat de banden tussen de lokale politiek en de grote bedrijven vrij goed zijn.

Kleine stapjes

"Dat druk je nog eufemistisch uit, de banden zijn ziekelijk goed", zegt Tjeu van Mierlo (72), die ruim 25 jaar directeur was van de Zeeuwse Milieu Federatie. "De provincie Zeeland kiest ervoor om de verduurzaming aan de bedrijven over te laten. Eigenlijk kunnen ze ook niet anders, want het ontbreekt ze aan knowhow. Ze leggen de sleutel van de toekomst in handen van een fosiel gedreven industrie. Dat gaat verkeerd." Het gevolg is dat er maar kleine stapjes worden gezet.

De Zeeuwse politiek ziet de industrie vooral als een belangrijke werkgever. "Ach,

die werkgelegenheid zou toch helemaal geen rol meer moeten spelen? De werkloosheid is zo laag, Nederland heeft juist een arbeidstekort", zegt Van Mierlo.

"Je zou het kunnen omdraaien", zegt Phernambucq. "Zolang technisch personeel gevangen zit in die fossiele fabrieken, kunnen ze niet worden ingezet om zonnepanelen of warmtepompen te installeren. Bovendien moeten de fossiele industriebedrijven wel veranderen, omdat ze anders omvallen. Dan ben je die werkgelegenheid kwijt."

Bij de energietransities in het verleden had de overheid een duidelijke visie, zegt Roel Adriaansens (60), die 29 jaar heeft gewerkt bij Dow - eerst twintig jaar productie, toen veiligheid, gezondheid en milieu.

'De markt en overheid denken niet na over alternatieven voor de Zeeuwse industrie'

'Het is ongelofelijk wat we hebben bereikt. Maar is het voldoende?'

"Zoals bij de sluiting van de steenkolenmijnen in Limburg en de omvorming van de staatsmijnen tot DSM. Of bij de overgang van stadsgas en steenkolen naar Gronings gas. Toen had de overheid een plan. Maar nu ontbreekt het daaraan."

Van Mierlo: "Omdat de markt en de overheid niet nadenken over alternatieven voor de Zeeuwse industrie, zijn wij daar zelf mee begonnen. Eigenlijk is dat onze rol niet."

In de industrie kan Zeeland veel klimaatwinst behalen, zegt Thom van Riet (76), die de laatste tien jaar voor zijn pensioen hoofd milieu en handhaving was bij provincie Zeeland. "Zeeland heeft iets meer inwoners dan Rotterdam-Zuid en een industrie met een nationale impact. Daardoor komt onze uitstoot van broeikasgassen voor 75 procent bij de industrie vandaan. Maar de campagnes en het beleid richten zich vooral op die overige 25 procent. De scholen, het mkb, de kantoren, de huishoudens - die moeten al het werk doen. De industrie wordt ontzien."

Tientallen jaren ging het als volgt bij de bedrijven, zegt Van Riet. "Als ze een probleem hadden met lucht-, water- of bodemvervuiling, laptten ze hun systemen op met een extra filter, een betere zuivering. Maar dat kan niet langer, er moeten fundamentele veranderingen komen. Dat is ook in het belang van de bedrijven, zoals de olieraffinaderij. Bedenkt dat in 2035 de vraag naar fossiele brandstoffen voor auto's wegvalt."

Kortetermijnbelang

De provincie Zeeland heeft de ontwikkeling van de klimaatplannen van de industrie bij Smart Delta Resources (SDR) neergelegd. Op papier is dat een samenwerkingsverband tussen industriebedrijven en de overheid. In de praktijk is SDR een belangen- en lobbyclub van de zware industrie, zegt Phernambucq. De plannen die eruit voortkomen dienen vooral het kortetermijnbelang van de industrie, vindt Tij.

Bedrijven zoals Dow, Zeeland Refinery en Yara willen de CO₂-uitstoot vooral gaan beperken door de fabrieksprocessen beter af te stellen, door meer elektriciteit in plaats van fossiele energie te gebruiken, en door CO₂ af te vangen en op te slaan. Dat helpt allemaal te weinig, vindt Tij. "In de kern willen bedrijven te lang doorgaan op het fossiele pad", zegt Phernambucq.

De industrie verwacht veel van CO₂-opslag als duurzame oplossing. Van Riet: "Er worden hosanna-verhalen over verteld. Maar de praktijk is weerbarstiger en de capaciteit is beperkt." Problematisch is voor Tij ook dat bedrijven alleen de eigen uitstoot verminderen, niet de uitstoot die ontstaat bij de klanten.